

Úvod do uměnovědných studií

Semestrální písemná práce na téma Kulturní průmysl

Termín **kulturní průmysl** začali užívat představitelé tzv. Frankfurtské školy, seskupení marxistických filozofů při Ústavu pro sociální výzkum ve Frankfurtu nad Mohanem v Německu ve 30. letech 20. století. Filozofové Theodor Adorno a Max Horkheimer se ve svém díle *Dialektika osvícenství* (1947) věnovali kritice tzv. masové kultury. Tento pojem nahradili pojmem kulturní průmysl, který podle nich předkládá publiku produkty vytvořené autoritami shora za účelem zisku a pomocí masového šíření se umění stává průmyslovou komoditou. Na průmysl a kulturu nahlíží jako na neslučitelné, protože homogenizované produkty centralizovaného kulturního průmyslu vyprodukované za účelem zisku a neviditelné manipulace nejširšího publika, kterému jsou předkládány, mají uspokojit potřeby konzumace (umění) každého člověka a zároveň v něm vytvářet iluzi jeho vlastní volby. Jedině umělecké dílo, které není určeno pro trh, může mít pozitivní vliv na rozvoj a jedinečnost vnímání člověka a tedy i kvalitu a svobodu celé společnosti. Levicově orientovaní Adorno a Horkheimer a také Walter Benjamin, další představitel frankfurtské školy (autor statě *Umělecké dílo ve věku své technické reprodukovatelnosti* 1936, které bylo inspirací také pro Adorna a Horkheimera) považovali kulturní průmysl, resp. industrializaci kultury a její důsledky za de facto smrt kultury.

Podpora kreativního průmyslu – podpora kultury a kulturní, resp. kreativní průmysl

Pojmem kreativní průmysl (Creative Industries) vznikl ve Velké Británii v roce 1997 v období nástupu vlády premiéra Tonyho Blaira. Definice kreativního průmyslu („činnosti, pramenící z tvůrčích schopností, dovedností a nadání jednotlivce, které nesou potenciál zisku a vytváření pracovních příležitostí skrze vývoj a využití duševního vlastnictví“) vytvořená tehdejší britským odborem pro kulturu, média a sport (Department of Culture, Media and Sport – DCMS) je stále uznávána a přebírána v souvislosti se vznikem, rozšiřováním a vývojem kulturních průmyslů po celém světě. Kulturní, resp. kreativní průmysl a jeho začlenění do struktury státního aparátu (organizací Ministerstev a s tím spojených možností podpory rozvoje těchto odvětví) a souvislost ekonomiky státu provázané s kulturním prostředím, ale i tradicí a kulturním dědictvím je také aktuální v důsledku celkové přeměny současné světové ekonomiky a politiky.

Jakkoli mohu částečně souhlasit s tezemi představitelů Frankfurtské školy, a chápat v dějinném kontextu nutnost vzniku jejich kriticky laděných děl i jejich přínos, jelikož řadu let pracuji v kulturním průmyslu, konkrétně v jeho audiovizuálním sektoru, má pro mě podpora tohoto odvětví zásadní význam. Jsem přesvědčená, že rozvoj a podpora kinematografie má pozitivní vliv na zachování kulturní diverzity a kulturního dědictví ČR a dalších evropských států Evropy a z toho vyplývající pozitivní vliv na širokou společnost obyvatel a tedy z toho vyplývající pozitivní vývoj jednotlivců. Kulturní průmysl lze podle publikace *Kulturní a kreativní průmysly v České republice v českém prostředí* definovat jako průmysl zahrnující činnosti a produkty těch odvětví, která produkují kulturní produkty určené k masové reprodukci, hromadnému šíření a exportu. Patří sem film a video, TV a rozhlas, videohry, hudba (hudební nahrávky i živá vystoupení), knihy a tisk (vydávání knih a tisku). Publikace přináší přehled o stavu jednotlivých kulturních a kreativních odvětví včetně filmu.

Podobně jako ostatní, část studie věnovaná filmu, jejíž autorem je Petr Mošna, dokazuje pomocí analýzy dostupných faktů a statistik zejména z pohledu hospodářského růstu a konkurenceschopnosti společenskou-hospodářský vliv na konkrétní oblasti kultury.

Upozorňuje mimo jiné na značnou globální dominanci amerického filmového průmyslu, respektive neschopnost evropských národních filmových průmyslů konkurovat dílům produkovaným ve Spojených státech filmovými studii s centralizovaným vývojem, výrobou, distribucí a propagací. Pro vznik jedinečných uměleckých filmových děl a k podpoře jejich šíření v rámci současných distribučních kanálů je zásadní nejen celoevropská podpora (strukturální fondy EU, Media Program atp.) ale zejména státní podpora na národní úrovni a fungující instituce

zabývající se podporou a rozvojem kinematografie a to ve všech fázích vývoje, výroby i distribuce filmových děl různých žánrů. Film můžeme považovat za specifický tím, že se jedná o nejoblíbenější druh umění, kvalitní filmová díla slučují hned několik uměleckých disciplín, např. literární, dramatické, výtvarné umění a zřejmý je i jeho sociálně-společenský a potenciálně výchovný a vzdělávací charakter (např. dokumentární filmy). Nelze také ignorovat světově proslulou tradici výjimečně kvalitních kinematografických hraných a dokumentárních děl v naší kulturní historii, na kterou se snažíme navázat.

Na nutnost uznání přínosu a zvýšení podpory kulturního, resp. kreativního průmyslu lze nahlížet z pohledu jejího významu pro ekonomiku a trvalého procentuálního nárůstu účasti kulturního průmyslu na HDP konkrétních států, která navzdory trvající ekonomické krizi zasahující ostatní průmyslová odvětví, stále stoupá). Dalo by se říct, že je nahlíženo na kulturní průmysl z pohledu jeho tvůrců a také v širším kontextu zkvalitňování života a životního prostředí jednotlivce a společnosti. Naprosto zásadní obrat ve filmovém průmyslu přináší tedy úspěch Asociace producentů v audiovizí (APA) a dalších neziskových sdružení, díky kterým byl schválen prezidentem vetovaný Zákon o podpoře kinematografie.

„Kinematografie je nejenom kulturní hodnotou, ale je i zdrojem historických a současných informací o naší společnosti, poskytuje komplexní svědectví historické a sociologické, svědectví o kulturní identitě státu a rozmanitosti jeho obyvatel. Je významným prostředkem, který umožňuje poznávat minulost i současnost a vzdělávací formou výchovně působit nejen na mladou generaci“.

„Cílem „Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011 - 2016“ je posílit a uchovat hodnoty české filmové kultury, rozvinout český filmový průmysl a učinit jej konkurenceschopným v mezinárodním měřítku vzhledem k jeho značnému potenciálu v oblastech přístupu ke kultuře, hospodářského rozvoje a vytváření pracovních míst. Cílem je také vybudovat fungující systém finanční a státní podpory, vytvořit právní zázemí, které by sloužilo k těmto účelům a bylo v souladu s předpisy EU.“(1)

Zdroje a citace:

ŽÁKOVÁ, Eva a kolektiv autorů, Kulturní a kreativní průmysly v České republice. Institut umění - Divadelní ústav, 2011, [cit. 2012 -12-31] ISBN: 978-80-7008-009-2, (dostupný ke stažení na <http://www.idu.cz/cs/kulturni-a-kreativni-prumysly-v-cr-e-book-2011>)

MCQUAIL, Denis. Úvod do teorie masové komunikace. Vydání 2. Praha: Portál, 2009, ISBN 978-80-7367-574-5

Přepis rozhovoru Co je to ekonomika kultury a kulturních průmyslů? (publikováno 28-04-2011 16:40) autor článku Vilém Faltýnek. [cit. 2012 -12-31] (přístupné z <http://www.radio.cz/cz/rubrika/ekonomika/co-je-to-ekonomika-kultury-a-kulturnich-prumyslu>)

(1) Koncepce podpory a rozvoje české kinematografie a filmového průmyslu 2011 – 2016 (k dispozici ke stažení na <http://www.mkcr.cz/cz/media-a-audiovize/kinematografie/koncepce-podpory-a-rozvoje-ceske-kinematografie-a-filmoveho-prumyslu-2011---2016-79977/>)